

ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1993
(ΑΡΘΡΟ 16, Νόμος 117/89)

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Το 1993 υπήρξε χρόνος έντονων δραστηριοτήτων της Επιτροπής ιδιαίτερα κατά το πρώτο εξάμηνο κατά το οποίο υπήρξε πλήρης στελέχωση της από επιστημονικό και άλλο προσωπικό. Δυστυχώς δύο μέλη του προσωπικού απεχώρησαν στα μέσα του χρόνου και οι θέσεις τους παρέμειναν κενές μέχρι το τέλος του 1993.

II. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

2. Κατά τη διάρκεια του 1993 η Επιτροπή συνήλθε σε 14 συνολικά συνεδρίες.

3. Το μεγαλύτερο βάρος των δραστηριοτήτων της Επιτροπής μέσα στο 1993 δόθηκε στη μελέτη των παρεχομένων υπηρεσιών και στην ετοιμασία εγγράφου για την πολιτική και τη στρατηγική που πρέπει να ακολουθηθεί από την πολιτεία και από τους ενδιαφερόμενους φορείς για τη διασφάλιση της εφαρμογής στην πράξη των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση όπως προβλέπεται από τον Νόμο. Για την ετοιμασία του εγγράφου η Επιτροπή χρησιμοποίησε το περιεχόμενο δύο εκθέσεων:

- α) του ειδικού συμβούλου της
- β) της συμβουλευτικής της επιτροπής.

4. Ένα σημαντικό μέρος επίσης των δραστηριοτήτων της Επιτροπής αφιερώθηκε στη μελέτη και ρύθμιση θεμάτων που αφορούν στη λειτουργία του γραφείου της Επιτροπής και στο προσωπικό.

5. Τα άλλα θέματα που συζήτησε η Επιτροπή συνοψίζονται ως εξής:

- αξιολόγηση ιδρυμάτων και υπηρεσιών
- παροχή συμβουλών και καθοδήγησης σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας
- στόχοι της Επιτροπής για το τρέχον και για τον επόμενο χρόνο
- η κατάρτιση των μητρώων που προνοούνται από τον Νόμο για τα άτομα με νοητική υστέρηση
- η τροποποίηση της νομοθεσίας και η ετοιμασία κανονισμών
- η συζήτηση με κυβερνητικές υπηρεσίες και εθελοντικούς οργανισμούς πάνω σε διάφορα θέματα νοητικής υστέρησης όπως η σκοπούμενη ίδρυση γηροκομείου για άτομα με νοητική υστέρηση, η συστέγαση ειδικού σχολείου και κέντρου ημερήσιας φροντίδας, η διαβίωση συγκεκριμένων ομάδων ατόμων σε σπίτια στην κοινότητα κ.ά..

III. ΜΕΛΕΤΕΣ - ΕΡΕΥΝΕΣ

6. Έχει μελετηθεί και αξιολογηθεί από την Επιτροπή η μελέτη του ειδικού συμβούλου κου Τ.Κονή με θέμα "Ανταπόκριση της πολιτείας στις υποχρεώσεις έναντι στα άτομα με νοητική καθυστέρηση και η λειτουργία της Επιτροπής Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων".

Τα πορίσματα και οι εισηγήσεις της έκθεσης χρησιμοποιήθηκαν ως η κύρια βάση για την ετοιμασία του εγγράφου για την πολιτική/στρατηγική πάνω σε θέματα της νοητικής υστέρησης.

7. Συμπληρώθηκε και υποβλήθηκε στην Επιτροπή γύρω στο τέλος του 1993 η έκθεση της Συμβουλευτικής Επιτροπής με θέμα "Μελέτη για την Πρόληψη της Νοητικής Καθυστερήσης".

8. Συμπληρώθηκαν από το προσωπικό της Επιτροπής μελέτες για τις προσφερόμενες υπηρεσίες για δύο μεγάλα ιδρύματα της περιοχής Λευκωσίας.

9. Άλλες δραστηριότητες της Επιτροπής:

- τριμελής αντιπροσωπεία της Επιτροπής επισκέφθηκε τον Οκτώβριο του 1993 την Αγγλία και είχε διάφορες επαφές με την οργάνωση MENCAP καθώς και με άλλες αρμόδιες υπηρεσίες. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης τους τα μέλη της Επιτροπής είχαν την ευκαιρία να επισκεφθούν και να διαπιστώσουν τις πράγματι εντυπωσιακές εξελίξεις και νέες τάσεις στον τομέα της νοητικής υστέρησης με ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση, την επαγγελματική αποκατάσταση και τη διαβίωση. Ιδιαίτερη εντύπωση προκάλεσαν τα προγράμματα αυτόνομης διαβίωσης σε σπίτια στην κοινότητα ατόμων με νοητική υστέρηση σε μικρές ομάδες. Ακόμα πιο εντυπωσιακά ήταν τα προγράμματα διαβίωσης και ένταξης στην κοινότητα στην περιοχή του Cardiff Ουαλλίας.

IV. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1993

10. Η γενική εικόνα στον τομέα της νοητικής υστέρησης παρουσιάστηκε η ίδια περίπου όπως και στον προηγούμενο χρόνο να κυριαρχείται δηλαδή από τη λειτουργία μεγάλων ιδρυμάτων και με κάποιες πολύ μικρές προοδευτικές προσπάθειες σε ορισμένες περιπτώσεις.

Πιο συγκεκριμένα:

- Η προσφορά υπηρεσιών χαρακτηρίζεται από τη λειτουργία μεγάλων ιδρυμάτων έξω από την Κοινότητα, όπου οι αρχές της ομαλοποίησης και κοινωνικοποίησης, δηλαδή της άσκησης φυσιολογικού τρόπου ζωής μέσα στην κοινότητα, είναι χωρίς ουσιαστική σημασία.
- Η παροχή υπηρεσιών παρουσιάζει πολλά κενά και ελλείψεις οι κυριώτερες από τις οποίες είναι:
- Δεν υπάρχει μηχανισμός έγκαιρης επισήμανσης και πρώιμης παρέμβασης για τη θεραπεία, αναστολή ή αποφυγή χειροτέρευσης της αναπηρίας (πριν από τη σχολική ηλικία).

- Δεν υπάρχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες προς τους γονείς και γενικά την οικογένεια του ατόμου με νοητική υστέρηση.
- Τα συστήματα αξιολόγησης των αναγκών των ατόμων με νοητική υστέρηση είναι ανεπαρκή.
- Το σύστημα εκπαίδευσης των ατόμων με νοητική υστέρηση είναι ξεπερασμένο και δεν λαμβάνει ουσιαστικά υπόψη το θεσμό της ένταξης των ατόμων αυτών στα κανονικά σχολεία.
- Τα κέντρα ημερήσιας φροντίδας με λίγες εξαιρέσεις, δεν είναι ενταγμένα στην κοινότητα και δεν εξυπηρετούν τις αρχές της ομαλοποίησης-κοινωνικοποίησης.
- Η διαβίωση των ατόμων με νοητική υστέρηση στα μεγάλα ιδρύματα ή σε ειδικές στέγες είναι αναχρονιστική, ενισχύει τις διαχωριστικές τάσεις και οδηγεί σε απομόνωση και στιγματισμό των ατόμων αυτών.
- Οι ευκαιρίες απασχόλησης των ατόμων με νοητική υστέρηση είναι πολύ περιορισμένες.

11. Έτσι με βάση την αρχή της διασφάλισης του δικαιώματος των ατόμων με νοητική καθυστέρηση για μια φυσιολογική ζωή και για τη θεραπεία των πιο πάνω κενών και ελλείψεων, επιβάλλεται η υιοθέτηση των πιο κάτω:

α) Δημιουργία μηχανισμών έγκαιρης επισήμανσης και παρέμβασης.

Με σκοπό την παροχή βοήθειας στα άτομα και τις οικογένειες τους απαιτείται η δημιουργία θεσμοποιημένων μηχανισμών για την έγκαιρη επισήμανση των αναπηριών και την παρέμβαση για την πρόληψη ή αποφυγή χειροτέρευσης της αναπηρίας και των επιπτώσεων της στο άτομο και στην οικογένεια.

Ο μηχανισμός αυτός προϋποθέτει τη συνεργασία όλων των ενδιαφερομένων υπηρεσιών με κύριους άξονες τις υπηρεσίες υγείας, τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

β) Υπηρεσίες προς τους γονείς και γενικά προς την οικογένεια.

Η σύγχρονη αντίληψη της διασφάλισης των δικαιωμάτων για φυσιολογική ζωή συνεπάγεται παροχή αποτελεσματικών εξωΐδρυματικών υπηρεσιών προς τα άτομα με νοητική καθυστέρηση στους χώρους όπου διαμένουν με τις οικογένειές τους. Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την Κύπρο όπου, ο θεσμός της οικογένειας είναι ακόμα αρκετά ισχυρός και αποτελεί τον κύριο χώρο διαβίωσης των ατόμων με αναπηρίες.

Οι υπηρεσίες αυτές θα πρέπει να είναι πολυθεματικές από ειδικούς όλων των σχετικών ειδικοτήτων και να παρέχονται από την πρώτη στιγμή της διάγνωσης της αναπηρίας.

γ) Εκπαίδευση.

Υπάρχει άμεση ανάγκη αναθεώρησης του υφιστάμενου συστήματος και νομοθεσίας για την Ειδική Εκπαίδευση, και τη δημιουργία των προϋποθέσεων για την εφαρμογή της ένταξης των παιδιών με νοητική καθυστέρηση στα κανονικά σχολεία.

Για το θέμα έχει ήδη γίνει σχετική προεργασία με την Έκθεση Ειδικής Επιτροπής για Μελέτη Τρόπων Παροχής Βοήθειας σε Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες (Γ. Κωνσταντινίδη) και εκείνο που απαιτείται τώρα είναι η επίσημη υιοθέτηση της από την Κυβέρνηση και η σταδιακή εφαρμογή των εισηγήσεων της.

δ) Ημερήσια Φροντίδα.

Η παροχή φροντίδας σε μεγάλα ιδρύματα, έξω από την κοινότητα, θα πρέπει σταδιακά να εγκαταλειφθεί.

Τα ιδρύματα αυτά θα πρέπει σταδιακά να αντικατασταθούν με μικρά κέντρα μέσα στην κοινότητα, τα οποία να προσφέρουν τη δυνατότητα στα άτομα με νοητική υστέρηση να εκτελούν δραστηριότητες ανάμεσα στα άλλα μέλη της κοινότητας και να ασκούν τα δικαιώματά τους όπως και οι άλλοι πολίτες.

Η υπάρχουσα ήδη πολιτική σχετικά με τα κέντρα ημερήσιας φροντίδας (απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου αρ. 35.620 Ημ. 6/6/91) αποτελεί το πρώτο βήμα προς την ορθή κατεύθυνση για τα κέντρα αυτά.

ε) Διαβίωση.

Η διασφάλιση της αρχής για μια φυσιολογική ζωή στο άτομο με νοητική υστέρηση προϋποθέτει την παροχή σ' αυτό των διευκολύνσεων για διαβίωση μέσα στην κοινότητα όπως γίνεται και με τους άλλους πολίτες.

Έτσι στις περιπτώσεις όπου άτομα με νοητική υστέρηση δεν έχουν τη δυνατότητα διαμονής τους με την οικογένεια τους θα πρέπει να δημιουργηθούν γι' αυτά οι προϋποθέσεις για διαβίωση σε συνηθισμένα σπίτια μέσα στην κοινότητα, με την παροχή όμως σ' αυτά φροντίδας και άλλης βοήθειας ανάλογα με τις προσωπικές τους ανάγκες.

Η διαμονή, που μπορεί ν' αποτελεί τη μόνιμη ή προσωρινή κατοικία του ατόμου, μπορεί να γίνεται σε μικρά σπίτια ή διαμερίσματα σε μικρές μονάδες.

Η διευθέτηση αυτή μπορεί να καλύπτει όλες τις ηλικίες και ειδικότερα τους ηλικιωμένους, για τους οποίους πρέπει ν' αποκλείεται παντελώς η παραμονή σε γηροκομεία.

στ) Επαγγελματική Αποκατάσταση.

Βασική αρχή της πολιτικής και των μέτρων για την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με νοητική υστέρηση είναι η παροχή ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας όπως και στους άλλους πολίτες. Όπου η πρόσβαση δεν είναι εφικτή ή αποτελεσματική μέσα από το υφιστάμενο σύστημα υπηρεσιών, θα πρέπει να παρέχονται εξειδικευμένες υπηρεσίες στους τομείς της αξιολόγησης ικανοτήτων, επαγγελματικού προσανατολισμού, επαγγελματικής κατάρτισης και τοποθέτησης στην ανοιχτή αγορά εργασίας όπως επίσης πρόσβασης σε ειδικά σχέδια απασχόλησης, απασχόλησης σε ειδικά παραγωγικά εργαστήρια κ.ά.

Το θέμα θα πρέπει ν'αποτελέσει αντικείμενο μελέτης απ'όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες του Κράτους, για μια σύγχρονη αντίκρουση που θα διέπεται από τη φιλοσοφία του μη διαχωρισμού και των ίσων ευκαιριών για κατάρτιση και εργασία στην κοινότητα.

12. Λεπτομερείς εισηγήσεις για την πολιτική και τα μέτρα θα υποβληθούν στο Υπουργικό Συμβούλιο μέσα στο 1994.

V. Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

13. Η Συμβουλευτική Επιτροπή η οποία λειτουργεί σύμφωνα με το Άρθρο 10, του Νόμου 117/89 και απαρτίζεται από ειδικούς διαφόρων ειδικοτήτων συνήλθε μέσα στο 1993 σε 14 συνεδρίες.

14. Η Συμβουλευτική Επιτροπή παρείχε συμβουλευτική βοήθεια σε θέματα όπως στις περιπτώσεις του ιδρύματος Μαργαρίτας Λιασίδου και του γηροκομείου στο χώρο του ιδρύματος Χρ. Στ. Ιωάννου.

15. Η Συμβουλευτική Επιτροπή έχει αποπερατώσει τη μελέτη η οποία της είχε ανατεθεί από την Επιτροπή για την πρόληψη της νοητικής καθυστέρησης. Η μελέτη θα αξιολογηθεί από την Επιτροπή και θα αξιοποιηθεί ανάλογα.

ΜΑΙΟΣ 1994

RE940506.B01

EK/NK/σδ